

FALLET

ALAIN ROY

ÖVERSÄTTNING MATS FORSGREN

fri tanke

TRUMP

Vem är Donald Trump?

VI HADE FÅTT tag på två röda MAGA-kepsar, inför det valmöte som skulle äga rum i Manchester i New Hampshire i början av januari 2024. Tanken på att jag skulle behöva ha denna keps på mig störde mig en smula; bara att hålla den i mina händer gjorde mig illa till mods, men jag hade insett att förklädnaden var nödvändig för det uppdrag vi tagit på oss, jag och min vän David. David, som är professionell fotograf och har samarbetat med de stora nyhetsbyråerna, hade planerat att vi skulle delta i valmötet oanmälda, alltså utan att begära ackreditering av organisatörerna, eftersom det skulle inneburet plats i mediaboxen, längst bak i arenan. David ville blanda sig med folkmassan, vara bland trumpisterna, för att kunna fånga deras känslor. I ett sådant scenario var det tillrådligt att bära MAGA-keps, för Donald Trumps anhängare uppskattar inte att inkräktare blandar sig i deras möten för att observera dem som något slags märkliga djur. När de deltar i dessa möten så är det för att känna berusningen som kommer av att få vara sig själv, känslan av att tillhöra en trogen gemenskap. Som man har kunnat se på videor på nätet, var det inte ovanligt med sammanstötningar mellan trumpister och demonstranter som vågat utmana dem vid deras evenemang. Mötet i Chicago 2016 hade urartat i kaos. 2017 i Berkeley hade Trumpanhängare och motståndare hamnat i knytnävsslagsmål medan poliserna tittade på.

Jag ville delta i detta möte för att jag intalade mig att ett iakttagande *de visu* skulle kunna bidra till att reda ut en del av

de frågor som jag ställde mig om huvudpersonen, till att börja med denna: »Vem är Donald Trump?« Trump var mästare i konsten att förstå sig och att ljuga, och hans valmöten var väl inkörda iscensättningar. Jag tänkte att ett sådant här observationsarbete trots allt var nödvändigt, att det måste finnas en nyckel som förklarar alla dessa handlingar som media kallar »oförutsägbara«; att det bakom molnet av skandaler och skymfer som han spred omkring sig dagligen måste finnas några mekanismer, något slags logik som inte borde vara omöjliga att uppdaga.

I månader bedrev jag mina efterforskningar; för att bättre förstå avsikten med hans handlingar läste jag ett stort antal verk som journalister, vittnen och specialister ägnat honom.* Förutom den allmänna frågan »Vem är Donald Trump?«, så var det två saker som förbryllade mig särskilt. Först hans ambition att bli Förenta staternas president. Varför hade han gett sig in på just detta, när ingenting i hans personlighet pekade mot en sådan post? Varför hade han inte nöjt sig med att spela golf och njuta av sin rikedom? Inte någon gång under sitt vuxna liv hade Donald Trump visat något intresse för offentlig tjänst. Före 2016 hade han aldrig varit aktiv i något parti, eller skapat några relationer till politiska, samhällsliga, fackliga, religiösa eller andra organisationer. Det politiska engagemanget var obefintligt. Han hade inte varit vare sig borgmästare, guvernör eller senator, något som brukar höra till karriären för blivande presidentkandidater.

Då och då hade han lekt med *tanken* att bli president (exempelvis när han år 2000 en kort tid deltog i spelet om ledarskapet för *Reform Party*, som grundats av Ross Perot), men

* Listan med detta fyrtiotal arbeten finns i bibliografin i slutet av boken. Fotnoterna finns för övrigt också i slutet av boken.

dessa mindre allvarligt menade försök fick ingen fortsättning. I fråga om politiska övertygelser var Trump en kameleont: hans lojaliteter (som officiellt växlat fem gånger) verkar betingade av omständigheterna, framför allt vid lokalval, då det för honom handlade om att byta stöd mot förmåner (tillstånd för projekt, skattebefrielse, regeländringar i stadsplanering). Som visas av hans åsiktsbyten i flera fall (exempelvis abortfrågan), så tycks Trump inte ha några verkliga »övertygelser«: politiska idéer är något som man kan låtsas tro på i förhandlingssyfte, för att nå andra mål.

Det har avslöjats att Donald Trump under valkampanjen 2016 inte trodde, inte ens önskade, att han skulle vinna.¹ Eftersom han låg under rejält i opinionsundersökningarna, förväntade han sig att förlora mot Hillary Clinton, och såg följaktligen sin kampanj snarare som marknadsföring för »varumärket Trump«. Inför sin hustru Melania, som var ointresserad av rollen som *First lady* och föredrog att bo i New York, hade Donald svurit på att han inte skulle bli president. Ända till slutet av augusti bestod hans kampanjstab bara av en handfull personer, bland andra organisatören Corey Lewandowski (som han sedan sparkade) och en tjugosexårig assistent, Hope Hicks. Eftersom etablissemangen i den republikanska nationalkommittén inte heller trodde på sin osannolika kandidat, så var man motvillig att stödja honom ekonomiskt. Och trots sin miljardärstatus vägrade Trump själv att investera en enda cent i sin kampanj. Detta gjorde i stället en annan miljardär, Bob Mercer, som tidigare stöttat Trumps rival Ted Cruz och var grundare till företaget Cambridge Analytica, just det företag som i England hade bidragit till Brexit med sina digitala kampanjer inriktade på speciella väljare. I utbyte mot sitt stöd krävde Mercer att Trump skulle anställa Steve Bannon, grundaren av *Breitbart News*, den ultrakonservativa högerens politiska plattform, och

Kellyanne Conway, specialist på opinionsundersökningar och rådgivare inom kommunikation. Men med bara tre månader kvar till valet var detta en väl senkommen ombildning, och Trump trodde fortfarande inte att han skulle kunna ta hem segern. Under denna period tänkte han inte ens på att göra upp en lista över kandidater till alla poster som han måste besätta om han valdes till Vita huset (vilket han tvingades göra panikartat dagen efter valet); inte heller tog han tag i frågan om konflikter mellan sina egna finansiella intressen och presidentfunktionen, med alla de juridiska problem som skulle uppstå. Det faktum att han inte gjorde något av detta som normalt borde ha gjorts berodde på att han inte alls trodde att han skulle vinna, och betraktade dessa åtgärder som bortkastad tid. Hans kandidatur tycktes för övrigt död, efter den enorma skandalen med inspelningen där han skröt om kvinnor som han ostraffat »tog på fittan«. På valdagen, 8 november 2016, då Trump fortfarande, trots Bannons optimistiska prat om jämna resultat i vissa stater, var övertygad om att han skulle förlora, hade han inte brytt sig om att skriva ett segertal, något som han fick improvisera fram den kvällen, alltmedan Melania grät allt annat än glädjetårar.

En första kaotisk presidentperiod

I otaliga böcker har Donald Trumps första presidentperiod beskrivits som kaotisk, något som *a posteriori* inte förvånar när man tänker på hur oförberedd hans kampanj var. Ingen strikt procedur följdes i fråga om tillträde till Ovala rummet, där man kom och gick som man ville, vilket i högsta grad oroade dem som hade ansvar för säkerheten. Åtskilliga vittnen har understrukit att Trump visste föga om hur saker och ting fungerade

i Vita huset, Representanthuset eller Senaten. Och ändå hade han haft gott och väl två månader på sig, mellan valvinsten 8 november 2016 och tillträdet till ämbetet 20 januari 2017, för att bekanta sig med maktens mekanismer. Tjänstemännens försök att instruera honom om innehållet i konstitutionen, om maktseparationen mellan de olika delarna i statsledningen, om begränsningen i presidentmakten (FBI och CIA som oberoende organisationer utanför hans ledning; justitieministern var inte hans personliga advokat) förblev fruktlösa. Trump, som inte var intresserad av att i likhet med sina företrädare följa institutionens regler, hade beslutat att styra Vita huset som en filial till Trump Organization, det vill säga utan att respektera de organigram som klart angav tydliga hierarkier inom personalen. Han ville hellre utnämna sina familjemedlemmar, även om dessa saknade den erfarenhet och kompetens som krävdes för de ämbeten de tilldelades. Hans svärson Jared Kushner och hans dotter Ivanka, båda i trettioårsåldern, fick sålunda benämningen »seniora rådgivare«. Paret »Jarvanka« utnyttjade ofta sin privilegierade relation till presidenten och inkräktade på stabschefens, Reince Priebus, prerogativ, vars auktoritet sålunda undergrävdes av Trump själv. Utnämningen av Steve Bannon till »särskild rådgivare« fick samma störande effekt. Det var som om presidenten hade utsett tre (eller fyra) stabschefer, vars befogenheter annullerade varandra. Trump tillämpade samma recept som han använt i sina företag: låta sina underordnade konkurrera med varandra, dels för att de skulle bli hängivna, men också (och kanske framför allt) för att göra dem osäkra och befästa den enda auktoritet som räknades i hans ögon: hans egen.

Denna auktoritet var emellertid långt från allmänt erkänd. Till mångas förvåning var Donald Trumps övergripande kunskaper i historia, geografi, ekonomi, inrikes- och utrikespolitik,

kort sagt alla de områden som en president anses behöva behärska, ytterst bristfälliga (det enda ämne han verkade känna till en smula var fastighetsutveckling). Även om Trump i sitt program förfäktade vissa lösa idéer (återge Amerika dess storhet, stärka ekonomin, utvisa illegitima invandrare), så brydde han sig föga om lagstiftningsproceduren, det vill säga att över-sätta dessa tankar till åtgärder som också skulle kunna passera domstolarnas prövning.² Eftersom han inte var förtjust i briefingmöten, vars antal han skurit ner och som han avbröt eller fick att spåra ur efter fem eller tio minuter (däribland möten med Pentagon angående krissituationer), och inte heller läste de rapporter som departementen gav honom, så redigerade man enkla kort åt honom – som han inte heller läste. Under sitt första presidentmandat tillbringade Trump 285 dagar på olika golfbanor (alltså 20 procent av sin tid). På morgnarna kom han inte ner till Ovala rummet förrän framåt 11–11.30. Hans arbetsdagar, vanligen sex timmar, var kortare än samtliga hans företrädares i modern tid. Varje dag tillbringade han flera timmar framför tv:n, för att se vad man sade om honom. En stor del av tiden gick åt till att skriva tweets (i genomsnitt nio om dagen), och till att följa med i den polemik som dessa åstadkom i media.

Strategin att »härskas genom att söndras« som han hade infört i Vita huset medförde vissa nackdelar: den uppammade rivalitet mellan de olika grupperingar som uppstod. Var och en av dessa började läcka information för att skada de andra, trots att det gav bilden av ett dysfunktionellt Vita huset. Spänningarna var särskilt påtagliga mellan Kushner och Priebus. Även Bannon läckte information, med avsikten att skada förtroendet för paret som han kallade »*the kids*«. Oroade av de otaliga skandalerna började de anställda prata med media, alltmedan ett klimat av misstänksamhet, ja rentav paranoia, började sprida

sig i Ovala rummet, där president Trump rasade mot *fake news* och *deep state* och de medlemmar av hans kabinett som han ansåg inkompetenta och ansvariga för situationer som han själv skapat. Många av dessa, även högt placerade, blev utsatta för förödmjukande behandling inför sina kolleger innan de avskedades, ibland direkt via en enkel tweet. Om vi inkluderar enbart höga positioner, så handlar det om inte mindre än 70 avskedanden eller avhopp som provocerats fram av president Trump; sålunda verkade han återknyta till den roll han spelade i dokusåpan *The Apprentice*, där standardfrasen han slängde ur sig i slutet av varje avsnitt var: »*You're fired!*« På så sätt försvann tre av hans stabschefer: Reince Priebus, John Kelly och Mick Mulvaney. Därtill försvann hans »särskilde rådgivare« (inte så särskild när allt kom omkring) Steve Bannon, hans språkrör Hope Hicks, Sean Spicer och Anthony Scaramucci (den senare efter endast tio dagar) justitieministern Sally Yates, försvarsministern James Mattis, utrikesministern Rex Tillerson, nationella säkerhetsrådgivarna H.R. McMaster och John Bolton, inrikesministern Kirstjen Nielsen, Vita husets juridiska rådgivare Don McGahn, justitieministern Jeff Sessions, utrikesministerns rådgivare Michael McKinley, vice nationella säkerhetsrådgivaren Mira Ricardel, ekonomiske rådgivaren Gary Cohn, hälso- och socialministern Tom Price, chefen för FBI James Comey, justitieministern William Barr, FN-ambassadören Nikki Haley, bara för att nämna några. En viss omsättning i personalen är förvisso inte onormal i en offentlig administration, men antalet avgångar och omständigheterna kring dessa saknar motstycke.

Trots en reserverad attityd gentemot Trump hade flera av dessa personer accepterat att tjänstgöra under honom, eftersom de intalade sig att de skulle kunna ge honom råd eller guida honom. De skulle spela, som det brukar heta, »den vuxna i rummet«. Många av dem motsatte sig Trump när han krävde

åtgärder som bröt mot konstitutionen, lagarna eller landets intressen.³ De använde olika strategier för att undvika hans mest vansinniga krav: man smusslade undan presidentordrar från hans skrivbord så att han inte skulle kunna signera dem; man igångsatte inte någonting om inte Trump hade återkommit tre gånger med samma begäran, i hopp om att han skulle glömma bort saken; sekreterare och rådgivare höll sig ibland borta i veckor, så att han inte skulle kunna nå dem med sina krav. Även armégeneralerna tvekade inför hans krav, vilka gick emot nationell politik som följts i decennier. Mellan Trump och generalerna blev relationerna spända. De »vuxna i rummet« började att högt fälla mycket hårda omdömen om Trump: man påtalade hans brist på kunskap och disciplin, liksom hans intellektuella luckor. Detta motstånd kostade dem ofta deras anställning. Följden av denna kedja av uppsägningar och avhopp blev att det blev allt svårare för presidenten att rekrytera ersättare med kvalitet. Vem skulle vilja bränna sig i arbetet för en person kapabel att avskeda dig efter några månader, sedan du ombetts vidta åtgärder till förfång för din integritet? Som ett resultat av det klimat av misstänksamhet som installerat sig i Vita huset var hur som helst inte yrkesmässig kompetens det första kriteriet för anställning; det som presidenten nu krävde var »lojalt« folk.

Det var ett ärende som mer än allt annat skulle göda presidentens misstänksamhet. Sedan han fått nys om att FBI:s ledare James Comey höll på med en undersökning om Rysslands inblandning i valet 2016, ansåg Trump det bäst att avskeda honom eftersom den riskerade att fläcka ner valvinsten. Det var dock ett misstag eftersom det provocerade fram en ny undersökning, nu under ledning av den särskilde åklagaren Robert Mueller, dels angående den ryska inblandningen, men också om Trumpkretsens kontakter med Ryssland, och om Trump själv hade obstruerat rättvisan genom att avskeda Comey.

Denna undersökning, som pågick under nära hälften av hans presidentperiod (från maj 2017 till mars 2019), försatte honom i ett tillstånd av permanent upprördhet. 18 december 2019, sedan det avslöjats att Donald Trump i ett telefonsamtal med president Zelenskyj skulle ha försökt få gentjänster i utbyte mot amerikansk militär hjälp (en hjälp som redan beslutats i Representanthuset), röstade Representanthuset för att avsätta presidenten på grundval av maktmissbruk och förhindrande av Kongressen. Även om han 5 februari 2020 friades av Senaten så var inte presidenten av med sina bekymmer. Fortsättningen är välkänd: efter ett mandat som karaktäriserats av allehanda kriser (stöd till vit makt-gruppen i Charlottesvill; eldfångda yttranden om upploppen som följde polismordet på George Floyd; invandrarbarn som skilts från sina föräldrar och satts i burar; skrytsamma kärnvapenhot mot Nordkorea; användandet av statsmedel i sina privata företag; partisk och polemisk hantering av covid-19-epidemin), så beslöt den amerikanska befolkningen, antagligen utmattat av dessa oupphörliga spänningar, att i valet i november 2020 välja demokraten Joe Biden. Trump vägrade emellertid att erkänna sig besegrad, och uppmanade sina anhängare att motsätta sig det fredliga överlämnandet av makten. Vissa av dem gick så långt som att kräva att den republikanske vicepresidenten Mike Pence skulle hängas, när han stod i begrepp att erkänna valresultatet. För den roll som han spelade i upproret 6 januari röstade Representanthuset en andra gång, 13 januari 2021, för att avsätta Donald Trump, en vecka före mandatslutet.

När man begrundar dessa fyra år av trasslig och kaotisk statsledning, som lett till föga resultat, kan man inte undgå att fråga sig varför Donald Trump har velat bli Förenta staternas president. Vad hade han där att göra? Och varför återvända för en ny period? Varför utsätta sig för fyra nya år av tumult och kaos?

Auktoritära böjelser

Det andra som förbryllade (och oroade) mig var frågan om den farliga personligheten. Sedan en tid visade Trump upp auktoritära böjelser som kunde göra en perplex. Hans beröm av autokrater i andra länder (Vladimir Putin, Viktor Orbán, Kim Jong-un, Jair Bolsonaro ...), hans »skämt« efter valet om att vara diktator för en dag, hans knappt beslöjade kritik av systemet med maktdelning, och så det märkliga yttrandet till sina anhängare: »Rösta på mig, så kommer ni inte att behöva rösta i fortsättningen« – borde man ta allt detta på allvar? Återspeglade det en reell ambition att välta den amerikanska demokratiska styresformen över ända, eller var det bara munväder för att reta demokraterna? Sedan en tid använde Trump också en vokabulär som hämtats direkt från den fascistiska retoriken. Under sina kampanjmöten hävdade han, i likhet med Hitler och Mussolini, att invandrarna »förgiftade landets blod«, att de var »ohyra« och att journalisterna, som Stalin sade, var »folkfiender«.

Som många har vittnat om hyste Trump en minst sagt märklig beundran för nazistdiktatorn, en beundran som han demonstrerade med en minst lika märklig uppriktighet, som vore han inte medveten om att han bröt ett socialt tabu. Den mest talande anekdoten är den som återberättades av den före detta marinamiralen John F. Kelly, som Trump själv rekryterat som minister för inre säkerhet och sedan som stabschef i Vita huset. Irriterad över att de amerikanska armégeneralerna inte gjorde som han sa utbrast han en dag: »Jävla generaler! Varför kan ni inte bete er som de tyska generalerna?« Häpen frågade Kelly honom: »Vilka generaler talar ni om?« – »De tyska generalerna under Andra världskriget.« – »Men ni vet väl att de försökte eliminera Hitler tre gånger, och att de var nära att lyckas?« – »Nej, nej, nej, de var obrottsligt lojala mot honom.«⁴

Det märkligaste är inte så mycket presidentens totala obildning i fråga om välkända historiska fakta, utan att den visar hur han fantiserar om en allsmäktig Hitler, en Hitler vars makt han är avundsjuk på, med andra ord att *han identifierar sig med honom*. När Trump säger till general Kelly: »Varför betar ni er inte som de tyska generalerna?«, så pratar han som om han vore USA:s Hitler som militärhierarkin är skyldig obrottslig lydnad.

Generalen har också berättat en annan anekdot om Trump och Hitler.⁵ 11 november 2018, i samband med högtiden för hundraårsminnet av vapenvilan 1918 som innebar slutet på första världskriget, befinner sig Trump i Frankrike för att delta i en ceremoni på den amerikanska militärkyrkogården i Bois Belleau, för att hylla de soldater som fallit på slagfältet. Förutom av Kelly åtföljs han av Joseph Dunford, en fyrstjärnig amiral. Vädret är dåligt och Trump är på bedrövligt humör. Under hänvisning till säkerhetsskäl beslutar han i sista minuten att inte bege sig till ceremonin. Emmanuel Macron och Angela Merkel deltar samtidigt i en annan ceremoni inte långt därifrån, i gläntan där vapenvilan slöts (Trump fick kraftig kritik för sin frånvaro, framför allt av Winston Churchills barnbarn). Den dagen, berättar Kelly, hävdar Trump inför honom att Hitler »i alla fall gjorde bra saker«. Kelly bryr sig inte om att presidenten kanske bara vill provocera honom, och förklarar att han inte får berömma Hitler på det sättet, att »så gör man inte«. Otaliga amerikaner gav sitt liv för att bekämpa denne diktator, och detta just i Frankrike där de båda nu befinner sig. Men Trump är oberörd av detta argument. I hans ögon är soldater som dör i fält *suckers* och *losers*, något som han många gånger har upprepat, till exempel i ordväxlingar med senatoren John McCain, före detta militär och veteran från Vietnamkriget.

Andra anekdoter visar att Trumps intresse för Hitler går flera decennier tillbaka. En artikel om Ivana Trump i magasinet

Vanity Fair från september 1990 avslöjar att hennes make ägde en samling av Hitlers tal, som han förvarade nära sin säng.⁶ Boken, med titeln *My New Order*, hade han fått av vännen Martin Davis, högt uppsatt chef på Paramount. Enligt artikeln var Trump anhängare av teorin *the big lie*, en nazistisk propagandaprinzip enligt vilken, med Joseph Goebbels ord, »ju större lögnen är, desto bättre går den hem«. Enligt samma artikel ska en kusin till Trump vid namn John Walter, som var anställd i Trump Organization, ha haft för vana att hälsa honom på hans kontor genom att smälla ihop klackarna med hälsningen »*Heil Hitler!*«. Trump tog inte illa upp av detta skämt, utan var road. I sina memoarer berättar Barbara Res, f.d. ordförande i Trump Organization och ansvarig för konstruktionen av Trump Tower, att hon bevittnat dessa »skämt« av kusinen, som kallade Donald »Der Führer«. Hon hade också noterat att idén om den ariska rasens överlägsenhet var lockande för honom.⁷

Tvärtemot vad man skulle kunna tro kommer inte jämförelserna mellan Trump och Hitler nödvändigtvis från folk som är ute efter att svärta ner honom, något som framgår av exemplet med hans nära medarbetare Steve Bannon, en av de viktigaste personerna bakom segern 2016. Enligt förtroenden som återgetts av journalisten Jeremy W. Peters, ska Bannon ha sagt (och då menat som en komplimang): »*That's Hitler!*«, när han såg Trump komma ner för rulltrappan i Trump Tower med Melania vid sin sida, 16 juni 2015, den dag då han meddelade sin kandidatur till ordförandeskapet för Republikanska partiet.⁸ Bilder från *Viljans triumf*, Leni Riefenstahls berömda propagandafilm, ska ha kommit för honom när han såg paret Trump hyllas av en grupp anhängare (senare framgick att det var avlönade skådespelare). J.D. Vance, nuvarande vicepresident och Trumps medkandidat i valet 2024, hade även han, i privata meddelanden 2016, karakteriserat Trump som »Amerikas Hitler« (då var

det sagt i pejorativ mening; det var innan han vände kappan efter vinden och anslöt sig till Trump).

Slutligen skulle man kunna nämna de farhågor som general Mark Milley, USA:s försvarschef, gav uttryck för dagarna efter förlustvalet 2020 som Trump vägrade erkänna, med hänvisning till *the big lie*. 12 december deltog tusentals vredgade anhängare, däribland medlemmar av den nyfascistiska organisationen Proud Boys, i Washington i en demonstration kallad »Stop the Steal«. Det urartade i våld (fyra personer knivhöggs och trettio-tre arresterades av polisen). För att ge sitt stöd begav sig Trump den kvällen till demonstranterna i sin presidentlimousin. Några veckor senare deltog samma människor i attacken mot Kaptolium. Under dessa oroliga veckor var general Milley rädd att Trump skulle provocera fram en kris i stil med riksdagsbranden i Berlin 1933, och att han därpå skulle utnyttja det skapade kaoset för att återropa Insurrection Act eller krigslagarna, allt medan trumpisternas beväpnade brunskjortor marscherade på gatorna.⁹ General Milley anförtrodde journalisten Bob Woodward att Donald Trump enligt hans mening och med tanke på samtalen han haft med honom var »fascist ända in i mårgen«.¹⁰

Dessa anekdoter visar att Donald Trump har läst Hitler, tar upp vissa av dennes uttryck, talar berömmande om honom, idealiserar hans maktutövning, identifierar sig med honom, blir road av att jämföras med honom, är förtjust i idén om *the big lie* och om den ariska rasens överlägsenhet (till vilken han i kraft av sitt germanska ursprung räknar sig själv), och föranleder amerikanska armégeneraler att frukta att han, likt de fascistiska diktatorerna från förra århundradet, skulle kunna åstadkomma en statskupp. Bör man vara orolig för allt detta? Är Donald Trump en farlig person?

Bakom skrävaren

Nu, när jag skriver dessa rader, har Trump sedan några veckor pratat om att invadera Panama och Grönland. Det som först uppfattades som ett skämt om Kanada som den »51:a delstaten« har förvandlats till ekonomisk utpressning: för att slippa tullar på 25–50 procent på sina produkter måste Kanada låta sig annekteras av USA. Trump har också gett sig på sin sydliga granne, partner i den överenskommelse som han själv förhandlade fram 2020, USMCA [United States-Mexico-Canada Agreement; tidigare NAFTA, ö.a.], och som han betraktade som USA:s bästa handelsavtal någonsin. Nu pekar han ut den som ett bedrägeri. Trump har också döpt om Mexikanska golfen till »Amerikanska golfen«, och lovat att förvandla Gazaenklaven till »Mellanösterns Riviera«, något som skulle förutsätta deportering av miljontals palestinier. Hans hejdukar J.D. Vance och Pete Hegseth, den nye försvarsministern, har spridit bestörtning bland de europeiska ledarna med sina antydningar om att Trumpregeringen numera ansluter sig till Putins önskemål, och att de snart ska komma att överge Ukraina, vars naturresurser han försöker komma åt genom utpressning. I likhet med den ryska inblandningen i valet 2016 stödde trion Musk-Vance-Hegseth öppet det högerextrema partiet AfD i det tyska förbundsdagsvalet i februari 2025, något som utgör en oacceptabel inblandning av officiella representanter i ett annat lands inre angelägenheter. Den transatlantiska alliansen håller på att spricka, liksom den världsordning som inrättats efter andra världskriget, samtidigt som Trump drar tillbaka USA från en rad internationella instanser. Och inrikespolitiskt skär han ner den federala regeringen med hjälp av sin torped Elon Musk. I ett försök att ta över befogenheter som inte tillkommer honom signerar han sedan ett antal veckor tiotals dekret,

av vilka åtskilliga ska strida mot konstitutionen och som nu bestrids vid domstolar.

Att fortfarande hävda att Trump bara är en skojare eller en provokatör och att man inte behöver bry sig om hans stolliga uttalanden är alltså inte hållbart. Att inte ta Trump på allvar efter allt som hänt sedan han återkom till Vita huset, och med tanke också på hur snabbt han handlar, är att sticka huvudet i sanden. Det skulle möjliggöra att han enkelt kan säga att han talat klart och tydligt om sina planer, dessutom med befolkningens tysta medgivande eftersom man inte gjort motstånd. Det är inte längre möjligt att undvika frågan om vart han ytterst syftar. Vad vill Donald Trump? Vad är det som driver honom? Dessa två frågor leder oss till den övergripande fråga som jag ställde inledningsvis: Vem är Donald Trump?

Genom åren har åtskilliga etiketter klistrats på honom. Donald Trump är en som hotar, manipulerar, spelar falskt, ljuger, bluffar, bedrar; han är en sexdäre, en playboy, en clown, en pervers narcissist, en sociopat, en rasist, en sadist, en megaloman, en revanschlysten kverulant. Det finns en dos sanning i alla dessa etiketter, men bakom den som man skulle kunna kalla »Skrävlaren Trump« finns också en annan Trump, en Trump som skrävlaren inte vill att vi ska se, en vek och skör Trump som beskrivits av åtskilliga av de personer som mött honom. Det är den Trump som uppvisar flyktbeteende, undvikande och feighet; den auktoritära och dominante Trump som inte har en aning om det han talar om; den Trump som har koncentrationsproblem, som inte kan ta till sig information, har svårt att läsa böcker och dokument; den obildade Trump som får bildat folk och statschefer att småle; den Trump som saknar självkontroll och får vredesutbrott (somliga talar om raserianfall); den Trump som har fobier (han beskriver sig själv som bakteriofob); den Trump som är helt uppfylld av rädsla

att visa sårbarhet; den Trump som har psykologiska problem (antisocialt beteende, brist på empati, oförmåga till introspektion, underlägsenhetskomplex som leder till överlägsenhetskomplex); den Trump som saknar känsloliv (avsaknad av stark vänskap, förhandlingsinriktade relationer, ser kvinnor som objekt, avkomma som han antingen pratar illa om eller åtrår sexuellt); den åldrande Trump (sviktande kognition, reducerat ordförråd, tidiga tecken på Alzheimer); en Trump på tröskeln till psykos när han gräver ner sig i lögner eller tar sin tillflykt till en parallell värld, som några har döpt till *Trumpworld*. Bakom skrävaren, den Trump som oroar eller förvirrar, finns en annan Trump som skrävaren försöker dölja, och som förklarar skrävaren. Donald Trump har blivit en mästare i konsten att få folk att prata om honom, dock utan att tala om hans person. Det är antagligen en av avsikterna med alla dessa upprörande yttranden som han faller dagligen: få oss att glömma *vem han är*, genom att styra vår uppmärksamhet mot polemiska ämnen. När vi ägnar hela vår tid åt att debattera de tokigheter som han sprider i det offentliga rummet, så tänker vi inte på personens natur, den verkliga person som Donald Trump inte vill att vi ska tala om.

Detta är syftet med denna bok: att förstå Donald Trump, mannen som döljer sig bakom alla rökridåer som han sprider för att förblinda oss, och kanske också förblinda sig själv. Att förstå de psykologiska motiv som ligger bakom hans beteenden – för de flesta av dessa verkar mindre bero av rationella beslut betingade av verkliga händelser, än av impulser som kommer från hans märkliga personlighet – med andra ord det som de gamla grekerna kallade *hybris*. Som psykoanalytikern Justin A. Frank¹¹ så relevant understryker, förfogar Vladimir Putins underrättelsetjänst med säkerhet över grundliga psykologiska och psykoanalytiska studier av Donald Trump. Studier som

Vem är Donald Trump?

syftar till att bestämma vilka medel som är effektivast för att manipulera denne den fria världens ledare, som är så känslig för smicker. Vi behöver liknande verktyg för att förstå hur vi ska handskas med denne man under de kommande åren av osäkerhet och kaos, då han tveklöst kommer att försöka missbruka sin makt, något som han redan börjat göra i och med nedmonteringen av den federala regeringen.

För att besvara frågan »Vem är Donald Trump?«, vill denna bok ta er med på en dubbel upptäcktsfärd. Den ena ska ta oss till staden Manchester i New Hampshire, för att konstatera vilka propagandametoder som Donald Trump använt för att manipulera sina anhängare och ta makten igen. Den andra ska föra oss till det inre av hans psyke genom en analys grundad på alla de undersökningar och vittnesmål som ägnats honom; den ska ge en originell syntes i ljuset av de senaste avslöjandena. Om nu Donald Trump tycks oförutsebar, så är det för att vi inte tillräckligt klart ser varifrån han kommer och vad som driver honom. När vi ser detta klarare så blir Donald Trump inte mindre oroande, men vi vet lite mer om vad vi kan förvänta oss, och hur vi ska hantera honom.

På väg

MORGONEN 20 JANUARI 2024 var vädret iskallt: en kall polarvind svepte över hela den östra delen av kontinenten. Väderleksappen på min mobil utvisade minus 18 grader Celsius, och det skulle inte bli mycket bättre i Manchester. Jag vågade knappt tänka på alla timmar som vi skulle tvingas köa utanför, innan vi skulle få komma in i arenan. Vi hade visserligen reserverat platser på sajten Trumpevents.com, men enligt vad vi sett på webben verkade regeln snarare vara först till kvarn. Organisatörerna gjorde på det sättet alltsedan de hade lurats av tusentals demokrater som hade reserverat platser vid ett kampanjmöte i Arizona, utan att dyka upp; den dagen fick Trump tala inför läktare som var tomma till tre fjärdedelar. Under vissa möten under hans turné i New Hampshire hade enligt lokalpressen åskådare samlats i så stort antal att man vägrade släppa in många av dem. För att vara säkra på att få komma in hade vi inget annat val än att komma tidigt och stå och frysa i timmar.

För att korta ner resan till Manchester tillbringade vi natten i en by i Cantons-de-l'Est, där jag har ett litet lantställe. Vi hade en och en halv timmes bilfärd dit. Denna januarimorgon var det mulet och träden runt omkring huset såg förstenade ut. David satte igång motorn på sin vita Corolla för att få fart på värmen medan vi skrapade rutorna rena från frost. På vindrutan hade han satt fast en liten lapp där det stod »PRESS«, sådana som används av journalister i krigszoner. Det var ju

inte direkt till ett sådant område vi var på väg till nu, även om rykten om risken för ett inbördeskrig hade börjat tillta i styrka i USA; detta var till och med ämnet för en *blockbuster* som nyligen haft premiär och som alla talade om. Det tycktes mig en smula överkligt att något sådant skulle kunna inträffa, men man fick ju tillstå att läget var mer instabilt sedan attacken mot Kapitolium och inblandningen av beväpnade miliser som Proud Boys och Oath Keepers. I USA var splittringen större än någonsin, åtminstone detta var nästan alla överens om. Några decennier tidigare, efter Sovjets upplösning och murens fall i Berlin, trodde man att världen skulle bli fredligare och att en »unipolär värld« skulle medföra »historiens slut«; nu såg man dock att detta var en illusion, och att den triumferande nyliberala modellen inte hade medfört att konflikternas tid var ett avslutat kapitel.

När bilen var fri från is satte vi oss och körde iväg på öde och snöiga vägar i kommunen Brome. I Bolton tog vi väg 243 söderut; sedan passerade vi Mansonville och kom till gränsstationen vid Highwater, ett litet ställe känt endast av folk i trakten. Tullaren frågade oss på tullartypiskt mistroget sätt vad vi skulle göra i USA. Vi förklarade att vi var journalister som skulle delta i Donald Trumps valmöte i New Hampshire. Vår förklaring verkade övertyga honom, kanske tack vare lappen på vindrutan. Vi fick tillbaka våra pass och körde förbi den lyfta vägbommen och var nu i USA; vi var på andra sidan.

Under de första kilometrarna fick jag samma svårdefinierade känsla som griper mig var gång jag kommer in i USA, att jag plötsligt är en främling, att jag kommer in i ett land där reglerna inte längre är helt desamma: de är både hårdare och smidigare, det är ett land där det inte är så självklart vad individerna får och inte får göra. För det som framför allt betyder något i detta land, det är frihet, frihet går före jämlikhet, frihet

att göra vad man vill, antingen det är gott eller ont. Till detta intryck kom känslan av att vara förflyttad till ett inland, en öde trakt i utkanten av imperiet, detta trots landskap med fält och dalar som mycket liknade dem i Cantons-de-l'Est, fastän dessa inte ger samma intryck av övergivenhet, eftersom de är ett semesterområde som är högt skattat av Montrealbourgeoisien, som har gentrifierat byarna och byggt lyxiga områden med stall, pooler och tennisbanor. I den del av norra Vermont som vi var på väg igenom är det något helt annat, ett land med småbrukare och arbetare, något som ses på husen med flagnad färg, gamla pickups, och två-tre enkla lanthandlar i byarna längs järnvägarna.

I utkanten av byn Orleans tog vi motorväg 91, och då skedde en dramatisk förändring av landskapet: vi kom in i White Mountains med sina branta bergssidor och spektakulära toppar, som nästan fick oss att tänka på Alpena. Bygget av den sexfliga motorvägen bland dessa majestätiska toppar representerade ett enormt ingenjörsarbete; det var svårt att föreställa sig ett arbete av dessa dimensioner idag. Känslan av att befinna sig i en öde trakt gav vika för intrycket av amerikansk kraft. I höjd med Lebanon lämnade vi motorväg 91 för motorväg 89; nu var vi på väg in i New Hampshire, vilket vi såg på en välkomnande skylt med den stolta devisen *Live Free or Die*. Skylten, som funnits sedan 1945, var inspirerad av något som sagts 1809 av general John Stark, en hjälte från amerikanska inbördeskriget. Den var också en devis från franska revolutionen. Idag tycktes den mig ha förlorat dessa revolutionära konnotationer, eller syftningen på en fri värld som måste skyddas från fascismen, såsom fallet var i slutet av andra världskriget. Jag tyckte att den hade antagit en libertär karaktär, en viss dunkel, ja krigisk eller paranoid tonalitet som skulle kunna anammas av folk som var beredda att ta till vapen och utlösa ett inbördeskrig. Jag påstår

inte att folk i New Hampshire framstod som sådana, bara att deras devis till följd av den aktuella situationen tycktes ha fått nya innebörder.

New Hampshire var för övrigt inte en stat som man kunde kalla republikansk. Den tillhörde dem som man kallar *swing states*, där valresultaten är svåra att förutsäga och som kan svänga åt än den ena, än den andra sidan vid varje val. Till exempel var de båda senatorerna från New Hampshire demokrater, medan guvernören Chris Sunumu var republikan. I kampen om partiledarskapet som pågick stödde Sunumu Trumps främsta rival Nikki Haley, vilket ådrog honom Trumps vrede. Han drog sig inte för att attackera Haley, som han i varje tal karaktäriserade som »fågelhjärna«, och även Floridas kandidat Ron DeSantis, som han döpte om till Ron DeSanctimonious, Ron »Moralpredikanten«. Hans relationer till motståndarna hade blivit mer spända sedan han tagit hem nomineringsmötet i Iowa några dagar tidigare. Haley hade gått på offensiven och beskrev honom nu som en omoralisk och toxisk person, alltför gammal för att leda landet. En sak som skulle avgöras i primärvalet i New Hampshire var om Haley skulle kunna slå Trump. Slutresultatet i den kampen blev dock tämligen klart: den senares seger i kampen om partiledarskapet verkade given, och opinionsundersökningarna var inte heller särskilt uppmuntrande för Joe Biden, som så här i början av året ännu inte hade kastat in handsken.

Medan vi fortsatte mot Manchester frågade David ut mig om vad jag läst om Trump, och jag berättade om de märkliga saker jag hade tagit del av, sådant som många inte hade en aning om eller hade glömt eller vägrade tro, eller som media inte talade om eller i varje fall inte tillräckligt tydligt. Det existerade en avgrund mellan den verkliga Donald Trump och det som media vågade säga om honom offentligt. Det illusionsnummer

som han uppförde varje dag fick den önskade effekten, det vill säga att förvända uppmärksamheten, att få oss att glömma vem han verkligen är.

*

De gråa molnen hängde lågt när vi kom fram till Manchester. Trottoarerna var bemängda med smutsig snö, och den kalla vinden från Merriackfloden piskade de graffititäckta tegelfasaderna. I de lite glåmiga kvarteren vi körde igenom var fönstren på en del hus täckta av plywoodskivor och det fanns inte så mycket som en katt på gatorna. Runt om Southern New Hampshire University Arena hade ordningsmakten slagit en säkerhetsring. Våningen som vi hade hyrt för natten låg bara några steg från arenan, men att parkera var omöjligt inom området, så vi körde vidare tills vi hittade ett parkeringshus i betong i närheten av en affärgata. När David öppnade sidorutan för att ta parkeringsbiljetten trängde den hemska Manchestervinden in i bilen. Jag hade närt ett litet hopp om att de tre och en halv timmarnas resa mot söder skulle ge oss ett mildare klimat, men nej, så blev det inte. Parkeringshuset var nästan tomt, bara några få bilar. Kanske hade kylan skrämt bort trumpisterna, tänkte jag; det var dock tidigt, knappt mitt på dagen, så det skulle fortfarande dröja några timmar innan de började strömma till.

Vi gick huttrande i riktning mot arenan på Manchesters övergivna gator, i denna stad vars existens jag inte hade en aning om innan slumpen förde oss hit. Sådana här medelstora städer finns det hundratals av i USA, men finns det några andra än deras invånare som känner till dem? Dessa anonyma städer skulle kunna försvinna utan att resten av kontinenten skulle lägga märke till det. Att leva på en sådan plats måste ha påverkan på moralen, tänkte jag. På 80- och 90-talen hade Manchester av sina invånare kallats »ManchVegas«, på grund av poker-